

آموزه‌های اجتماعی قرآن برای کودکان

اشاره

«اجتماعی شدن از جمله ویژگی‌های انسان است. او از همان بدو تولد نسبت به افراد و محیط پیرامون واکنش نشان می‌دهد. از سوی دیگر، در فرایند تربیت متعادل انسان یا همان کودک مخاطب ما باید به بعد اجتماعی وی نیز توجه شود تا به شکوفایی مطلوب برسد.

زمینه‌سازی برای این شکوفایی در اولین سال‌های زندگی کودک اهمیت زیادی دارد؛ زیرا او آن کودکی پایه و بنیاد رشد شخصیت هر فرد است. اکنون که فصل پاییز و آغازین روزهای حضور کودکان در مراکز پیش‌دبستان و اولین تجربه اجتماعی شدن آن‌هاست، خوب است به مسائلی مربوط به بعد اجتماعی آنان به‌طور ویژه توجه کنیم. از این‌رو در این نوشتار آموزه‌های قرآنی را که در رشد اجتماعی و ارتباطات اجتماعی کودکان مؤثرند، با هم مرور می‌کنیم.»

کلیدواژه‌ها: کودک پیش‌دبستان، رشد اجتماعی، ارتباطات اجتماعی، آموزه‌های قرآن

بنابر یک تقسیم‌بندی مشهور، عرصه‌های ارتباطی انسان شامل ارتباط با خود، خداوند، خلق (دیگران) و خلقت (محیط زیست) است. آنچه در این مجال مدنظر است، ارتباط کودک با جامعه پیرامونش است. ارتباط فرد با جامعه یا همان ارتباط انسانی از مسائل بسیار مهمی است که امروزه در علوم ارتباطات به آن توجه جدی می‌شود.

«در تعریف کلی، ارتباط انسانی

به نوع روابط، تبادل

اطلاعات و مفاهیمی که

بین دو نفر یا چند نفر رد

و بدل می‌شود، اطلاق

می‌گردد» (مهدی

محسنیان راد، ۱۳۸۰).

قرآن کریم این یگانه

معجزه جاویدان پیام‌آور رحمت نیز همواره بر رابطه صحیح فرد با جامعه تأکید دارد.

همچنین، قرآن کریم در آیات متعددی بر نزول قرآن برای انسان تأکید دارد. اساساً مخاطب اصلی قرآن، تنها انسان است و این کتاب هدایتگر برای سامان

قرآن آمده است تا به برجیده شدن این نزاع و اختلاف کمک کند. حقیقتاً اگر انسان‌ها در پرتو تعلیم آسمانی و آنچه کتب آسمانی از جانب خداوند مهربان برای هدایت آن‌ها آورده‌اند، توجه کنند و به گوش دادن و عمل کردن به این راهنمایی‌ها همت نمایند، قطعاً زندگی توأم با آرامش و سعادت خواهد داشت. بر این مبنا، ضروری است که با آشنایی صحیح از این آموزه‌های قرآنی و درس‌آموز از طریق روش‌ها مناسب با دلسوزی و توجه توأمان مربی و والدین، برای زندگی و آینده کودکانمان در عرصه‌های مختلف و به‌ویژه عرصه اجتماعی شدن و تعامل اجتماعی آنان برنامه‌ریزی داشته باشیم و به این امر اهتمام بورزیم.

مصادیق آموزه‌های اجتماعی قرآن برای کودکان

قرآن آیات متعددی درباره‌ی ارتباطات اجتماعی دارد اما یک برنامه‌ریزی آگاهانه و اثربخش همواره به جای تأکید بر کمیّت و تعدد مطالب - یا به عبارت دیگر انتقال اطلاعات و دانش به مخاطبان - باید به کیفیت و ماندگاری مفاهیمی که آموزش می‌دهد، توجه داشته باشد. در مقوله‌ی آشنایی کودکان به آموزه‌های قرآن این نکته اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا پیش از آموزش تربیت ضروری‌تر است. به همین جهت، آنچه در ادامه بیان می‌شود فهرستی کوتاه از آموزه‌های اجتماعی قرآن برای ارائه به کودکان در دوره‌ی پیش‌دبستان است. اگر همین تعداد اندک با شیوه‌های مناسب در قالب فعالیت‌ها و محتوای متنوع و جذاب به کودکان عرضه شود، به ماندگاری و اثربخشی آن در رفتار و تربیت کودکان منجر خواهد شد. در غیر این صورت، اگر بر کمیّت تأکید کنیم و به حجم مطالب بیفزاییم، معلوم نیست تا چه میزان بر تعمیق و ماندگاری این آموزه‌ها و بروز آن در رفتار کودکان موفق خواهیم شد.

منابع

۱. قرآن کریم
۲. قرآنی، محسن (۱۳۸۳). تفسیر نور. انتشارات مرکز فرهنگی و درس‌هایی از قرآن.
۳. محسنیان‌راد، مهدی (۱۳۸۰). ارتباط‌شناسی، انتشارات سروش.
۴. تهرانی فرجاد، مسعود و دیگران (۱۳۹۰). تبیین راهنمای برنامه‌انسان با قرآن در دوره‌ی پیش‌دبستان. مسعود تهرانی فرجاد و... انتشارات مدرسه.

دادن به عرصه‌های ارتباطی انسان با خود، خلق و خلقت نازل شده است. چند نمونه از این هدف اصلی قرآن خطاب به انسان عبارت است از:

هُدًیً لِلنَّاسِ

هدایت است برای مردم

(بقره/ ۱۸۵)

هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ

قرآن سخنی است برای مردم

(آل عمران/ ۱۳۸)

هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ

قرآن سخن و ابلاغی است برای مردم

(ابراهیم/ ۵۲)

ارتباط اجتماعی از نگاه قرآن

انسان موجودی اجتماعی است و قرآن هم، که مخاطب اصلی‌اش انسان است، برای پاسخ دادن به چگونگی ارتباط صحیح، آموزه‌هایی متعدد و کاربردی دارد. اگر به سابقه‌ی دشمنی بین انسان‌ها تا قبل از اسلام و نزول قرآن کریم مراجعه کنیم، تاریخ گواهی می‌دهد که در سرزمین عربستان و بین اعراب چگونه یک موضوع و اختلاف کوچک منجر به سستیز و جنگ طولانی و مفصل می‌شد.

ردیف	آموزه	ترجمه	آدرس
۱	سَلَامٌ عَلَیْكُمْ	سلام بر شما.	انعام/ ۵۴
۲	فَسَلِّمُوا عَلَیْ أَنْفُسِكُمْ	به همدیگر سلام کنید.	نور/ ۶۱
۳	وَ الصَّلْحِ خَیْرٍ	دوستی و اشتی بهترین کار است.	نساء/ ۱۲۸
۴	وَ تَعَاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوَى	در کارهای خوب به هم کمک کنید.	مائده/ ۲
۵	فَاسْتَبِقُوا الْخَیْرَاتِ	کارهای خوب را زودتر از دیگران انجام دهید.	مائده/ ۴۸
۶	وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا	با مردم خوب صحبت کنید.	بقره/ ۸۳
۷	وَ بِالْوَالِدَیْنِ إِحْسَانًا	به پدر و مادر خود نیکی کنید.	بقره/ ۸۳
۸	وَ لَا تَنَازَعُوا	دعوا نکنید.	انفال/ ۴۶